

BISKUPSKA SINODA

TREĆA IZVANREDNA BISKUPSKA SINODA

PASTORALNI IZAZOVI KOJI SE TIČU
OBITELJI U KONTEKSTU EVANGELIZACIJE

PRIPREMNI DOKUMENT

VATIKAN 2013.

I – Sinoda: obitelj i evangelizacija

Misiju naviještanja evanđelja svakom stvoru Gospodin je izravno povjerio svojim učenicima a Crkva je njezina nositeljica u povijesti. U vremenu u kojem živimo očita društvena i duhovna kriza postaje pastoralni izazov, koji potiče Crkvu da se u svom evangelizacijskom poslanju okrene obitelji, toj živoj jezgri društva i crkvene zajednice.

U tom okruženju i okolnostima je prijeko potrebno i nužno predlagati Evanđelje o obitelji. Važnost te teme ogleda se u činjenici da je Sveti Otac odlučio uspostaviti za Biskupsku sinodu radni itinerarij podijeljen u dvije etape: prva je Opća izvanredna skupština 2014., koja treba precizirati »status quaestionis« i prikupiti svjedočanstva i prijedloge biskupâ kako bi se Evanđelje za obitelj uvjerljivo naviještalo i živjelo; druga je pak Opća redovna skupština 2015., koja će imati za cilj iznaći operativne smjernice za pastoral osobe i obitelji.

Danas se na obzoru pomaljaju problematike koje su još do prije nekoliko godina bile nepoznate, od širenja činjeničnih zajednica, koje ne ulaze u brak i katkad na to ni ne pomišljaju, istospolnih zajednica, kojima je nerijetko dopušteno posvajanje djece. Među brojnim novim situacijama koje zahtijevaju pastoralnu pažnju i zauzetost Crkve dovoljno je podsjetiti na mješovite odnosno međureligijske brakove; jednoroditeljske obitelji; poligamiju; planirane brakove s popratnom problematikom miraza, kojeg se katkad shvaća kao cijenu koju treba platiti za ženu; sistem kasta; kulturu neobvezivanja i predmnijevanu nepostojanost veze; oblike feminizma neprijateljski nastrojenog prema Crkvi; migracijske fenomene (selilaštvo) i preoblikovanje samog poimanja obitelji; relativistički pluralizam u shvaćanju braka; utjecaj medijâ na kulturu u smislu načina na koji ljudi shvaćaju brak i obiteljski život; misaone pravce koji se kriju iza zakonskih prijedlogâ koji obezvrjeđuju postojanost i vjernost bračnog saveza; širenje pojave surogat majki (posudba maternice); ali prije svega, na uže crkvenom polju, slabljenje ili napuštanje vjere u sakramentalnost braka i ozdraviteljsku moć sakramentalne pokore.

Na temelju svega toga se može razumjeti koliko je prijeko potrebno da biskupi iz cijelog svijeta »cum et sub Petro« posvete pozornost tome izazovu. Ako se primjerice pomisli na činjenicu da mnoga djeca i mladi, rođeni u neregularnim brakovima, možda neće nikada imati priliku vidjeti svoje roditelje kako pristupaju sakramentima, može se shvatiti koliko su urgentni izazovi koje pred evangelizaciju stavlja sadašnja situacija, koja je uostalom raširena u svim dijelovima »globalnog sela«. Zanimljivo je da se s tom stvarnošću podudara široko prihvaćanje na koje u našim danima nailazi nauk o Božjem milosrđu i nježnosti prema ranjenim osobama, u zemljopisnim i egzistencijalnim periferijama: očekivanja u pogledu pastoralnih odluka s obzirom na obitelj s tim u vezi su silno velika. Promišljanje Biskupske sinode o tim temama je stoga koliko nužno i urgentno, toliko obavezno kao izraz ljubavi pastirâ prema onima koji su im povjereni i prema čitavoj ljudskoj obitelji.

II – Crkva i Evanđelje o obitelji

Radosnu vijest o Božjoj ljubavi treba naviještati svima koji žive to temeljno osobno ljudsko iskustvo bračnog para i zajednice otvorene daru djece, koja je obiteljska zajednica. Vjersko učenje o braku treba predstaviti na pristupačan i djelotvoran način, da bi ono moglo doprijeti do srcâ i preobraziti ih prema Božjoj volji očitovanoj u Kristu Isusu.

Što se tiče pozivanja na biblijske izvore o braku i obitelji, ovdje ćemo navesti samo one osnovne. Jednako tako, kada je riječ o dokumentima crkvenog Učiteljstva čini se uputnim ograničiti se na dokumente Učiteljstva opće Crkve, upotpunjujući ih s nekim tekstovima Papinskog vijeća za obitelj i prepuštajući biskupima sudionicima Sinode zadatak da predstave dokumente vlastitih biskupskih konferencijâ.

U bilo kojem vremenu i u najrazličitijim kulturama nije nikada izostalo jasnog učenja pastirâ kao ni konkretno svjedočenje vjernikâ, muškaraca i žena, koji su u vrlo različitim okolnostima živjeli Evanđelje o obitelji kao neizmjerni dar za njihov i život njihove djece. Zalaganje za predstojeću izvanrednu sinodu je nošeno i poduprto željom da se svima, većom snagom, prenese tu poruku, u nadi da će tako »Crkvi povjereno blago objave sve više i više ispunja(ti) srca ljudi« (DV 26).

Naum Boga Stvoritelja i Otkupitelja

Ljepota biblijske poruke o obitelji ima svoje ishodište u stvaranju muškarca i žene stvorenih na Božju sliku i priliku (usp. Post 1, 24-31; 2, 4b-25). Vezani neraskidivim sakramentalnim vezom, bračni drugovi žive ljepotu ljubavi, očinstva, majčinstva i najvišeg dostojanstva da tako sudjeluju u Božjem djelu stvaranja.

U daru ploda svoga zajedništva preuzimaju na sebe odgovornost za rast i odgoj drugih osoba za budućnost ljudskog roda. Prokreacijom muškarac i žena ostvaruju u vjeri poziv da budu Božji suradnici u čuvanju stvorenog svijeta i povećanju ljudske obitelji.

Blaženi Ivan Pavao II. ovako je protumačio taj aspekt u pobudnici *Obiteljska zajednica (Familiaris Consortio)*: »Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku (usp. Post 1, 26 sl.): pozivajući ga ljubavlju na postojanje, istodobno ga je pozvao na ljubav. Bog je ljubav (1 Iv 4, 8) i u sebi živi otajstvo osobnog zajedništva ljubavi. Stvarajući ljudsku narav muškarca i žene na svoju sliku i trajno je uzdržavajući u postojanju, Bog u nju upisuje poziv, pa prema tome sposobnost i odgovornost ljubavi i zajedništva (usp. *Gaudium et Spes*, 12). Ljubav je, dakle, temeljni i urođeni poziv svakog ljudskog bića« (*FC, br. 11*).

Taj naum Boga stvoritelja, što ga je istočni grijeh stubokom preokrenuo (usp. Post 3, 1-24), očitovao se u povijesti kroz događaje izabranog naroda sve do punine vremenâ, kada je, utjelovljenjem Sina Božjega, ne samo potvrđena Božja volja o spasenju ljudi, već je otkupljenjem pružena ljudima milost da budu poslušni istoj toj volji.

Sin Božji, Riječ koja se utjelovila (usp. Iv 1, 14) u krilu Djevice Marije, živio je i rastao u nazaretskoj obitelji i sudjelovao na svadbi u Kani čije je slavlje obogatio prvim od svojih »znamenja« (usp. Iv 2, 1-11). S radošću je prihvatio gostoprimstvo obitelji svojih prvih učenika (usp. Mk 1, 29-31; 2, 13-17) i utješio obitelj svojih prijatelja u Betaniji u njihovoj žalosti (usp. Lk 10, 38-42; Iv 11, 1-44). Isus Krist je ponovno vratio ljepotu braku ponovno predloživši jedinstveni Božji naum, koji je zbog tvrdoće ljudskog srca napušten čak i u samoj tradiciji izraelskog naroda (usp. Mt 5, 31-32; 19.3-12; Mk 10, 1-12; Lk 16, 18). Vraćajući se na početke Isus je učio o jedinstvu i vjernosti bračnih drugova, odbacujući razvod i preljub.

Upravo po čudesnoj ljepoti ljudske ljubavi – koja je već ranije slavljena nadahnutim akcentima u *Pjesmi nad pjesmama* i bračnim vezom kojeg su tražili i branili proroci poput Hošee (usp. Hoš 1, 2-3,3) i Malahije (usp. Mal 2, 13-16) –, Isus je potvrdio prvobitno dostojanstvo ljubavi muškarca i žene.

Crkveno učenje o obitelji

I u prvoj kršćanskoj zajednici obitelj se javlja kao »domaća Crkva« (usp. *KKC*, 1655). U takozvanim »obiteljskim kodeksima« novozavjetnih apostolskih poslanica velika obitelj antičkog svijeta je prepoznata kao mjesto najdublje solidarnosti/povezanosti između žena i muževa, između djece i roditelja, između bogatih i siromašnih (usp. Ef 5, 21-6,9; Kol 3, 18-4,1; 1 Tim 2, 8-15; Tit 2, 1-10; 1 Pt 2, 13-3,7; usp., usto, također *Poslanicu Filemonu*). Na poseban je način u Poslanici Efežanima u bračnoj ljubavi između muškarca i žene prepoznato »veliko otajstvo« koje u svijetu uprisutnjuje ljubav Krista i Crkve (usp. Ef 5, 31-32).

Tijekom stoljećâ, osobito u modernom dobu sve do naših dana, Crkva nije propustila iznositi svoj stalni i sve širi nauk o obitelji i braku na kojem se ova temelji. Jedan od najuzvišenijih izraza ponudio je Drugi vatikanski koncil, u pastoralnoj konstituciji *Gaudium et Spes*, koji, obrađujući neke od najurgentnijih problema, posvećuje čitavo jedno poglavlje promicanju dostojanstva braka i obitelji, kao što se vidi u opisu njezine vrijednosti za tvorbu društva: »U obitelji se susreću različiti naraštaji i uzajamno se pomažu radi stjecanja punije životne mudrosti i radi usklađivanja osobnih prava s drugim zahtjevima društvenog života« (*GS* 52). Posebno je snažan poziv na kristocentričnu duhovnost bračnih drugova vjernika: »sami supruzi, stvoreni na sliku Boga života i postavljeni u pravi red osoba, neka budu jednoga srca, jedne misli i ujedinjeni u uzajamnoj svetosti da, slijedeći Krista, koji je počelo života, postanu po radostima i žrtvama svojega zvanja i po svojoj vjernoj ljubavi svjedoci onoga otajstva ljubavi koje je Gospodin svojom smrću i svojim uskrsnućem objavio svijetu« (*GS* 52).

I Petrovi su nasljednici nakon Drugog vatikanskog koncila obogatili Učiteljstvo naukom o braku i obitelji. To posebno vrijedi za Pavla VI. koji u svojoj enciklici *Humanae vitae* pruža specifična učenja o polazištu i djelovanju. Kasnije će papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Familiaris*

consortio insistirati na predlaganju Božjeg nauma o iskonskoj istini o bračnoj ljubavi i obitelji: »Jedino „mjesto“, koje omogućuje takvo darivanje u svoj svojoj istinitosti, jest ženidba, to jest ugovor bračne ljubavi ili svjestan i slobodan izbor kojim muž i žena prihvaćaju prisnu zajednicu života i ljubavi kako ju je htio sam Bog (usp. *Gaudium et Spes*, 48) i koja svoje pravo značenje očituje jedino u tome svjetlu. Ustanova ženidbe nije neopravdano uplitanje društva ili neke vlasti, niti je to izvanjsko nametanje neke forme, već unutarnji zahtjev ugovora bračne ljubavi koji se javno potvrđuje jedinstvenim i isključivim, jer jedino se tako živi puna vjernost naumu Boga Stvoritelja. Ta vjernost, daleko od toga da smanjuje slobodu osobe, osigurava je naprotiv od svake samovolje i relativizma, te je čini dionikom u stvoriteljskoj Mudrosti« (FC 11).

U *Katekizmu Katoličke Crkve* su objedinjene temeljne datosti: »Ženidbenim savezom, muškarac i žena vezuju se u prisno zajedništvo života i ljubavi. Bog Stvoritelj zasnovao je ženidbu i vlastitim je zakonima opskrbio. Po svojoj naravi ženidba je određena za dobro ženidbenih drugova i za rađanje i odgoj djece. Među krštenima Krist Gospodin uzdignuo je ženidbu na dostojanstvo sakramenta [Usp. Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et spes*, 48; Zakonik kanonskog prava, 1055, 1]« (KKC 1660).

Učenje izloženo u *Katekizmu* dotiče bilo teološka polazišta bilo moralna vladanja, obrađena pod dva različita naslova: *Sakrament ženidbe* (br. 1601-1658) i *Šesta zapovijed* (br. 2331-2391). Pažljivo čitanje tih dijelova *Katekizma* pruža shvaćanje nauka vjere prilagođeno sadašnjem trenutku na koje se Crkva oslanja u svom djelovanju i suočavanju s današnjim izazovima. Njezin pastoral nalazi nadahnuće u istini o braku promatranom u naumu Boga koji je stvorio muško i žensko i u punini vremenâ objavio u Isusu također puninu bračne ljubavi uzdignute u sakrament. Kršćanska ženidba utemeljena na privoli je također urešena vlastitim učincima kao što su dobra i zadaće supružnikâ, no ipak nije izuzeta iz režima grijeha (usp. Post 3,1-24) koji može nanijeti duboke rane pa i povrede samom dostojanstvu toga sakramenta.

Najnovija enciklika pape Franje *Lumen Fidei* govori o obitelji u njezinoj povezanosti s vjerom koja pokazuje »koliko čvrste i postojane mogu biti veze među ljudima kada se Bog uprisutnjuje u njihovoj sredini« (LF 50). »Prvo okruženje u kojem vjera prosvjetljuje ljudski grad jest obitelj. Tu prije svega mislim na stabilnu zajednicu muškarca i žene u braku. Ta je zajednica plod njihove ljubavi, koja je znak i prisutnost Božje ljubavi, priznavanja i prihvaćanja dobrote spolne različitosti, zbog čega se bračni drugovi mogu združiti u jedno tijelo (usp. Post 2, 24) i sposobni su rađati novi život, to očitovanje Stvoriteljeve dobrote, njegove mudrosti i nauma njegove ljubavi. Utemeljeni na toj ljubavi, muškarac i žena mogu jedno drugom obećati uzajamnu ljubav činom koji uključuje cijeli život, i u kojem se zrcale mnogobrojne odlike vjere. Obećati trajnu ljubav može se samo tada kada se otkrije naum koji je veći od vlastitih planova, koji nas podupire i omogućuje nam darivati cjelokupnu budućnost ljubljenoj osobi« (LF 52). »Vjera nije utočište za malodušne, već nešto što našem životu daje širinu. Ona pomaže otkriti veliki poziv, poziv na ljubav, i jamči da je ta ljubav pouzdana, da vrijedi predati joj se, jer temelj se nalazi u vjernosti Bogu, koji je jači od svake naše krhkosti« (LF 53).

III - Upitnik

Naredna pitanja omogućuju krajevnim Crkvama aktivno sudjelovanje u pripremi Izvanredne sinode, koja ima cilj naviještati evanđelje u današnjim pastoralnim izazovima koji se tiču obitelji.

1 – O širenju Svetog pisma i Učiteljstva Crkve vezanog uz obitelj

a) Koje je stvarno poznavanje biblijskih učenjâ, konstitucije »Gaudium et spes«, “Familiaris consortio” i drugih dokumenata pokoncilskog Učiteljstva o vrijednosti obitelji prema Katoličkoj Crkvi? Kako se naše vjernike poučava obiteljskom životu koji je u skladu s crkvenim učenjem?

b) Gdje se učenje Crkve poznaje, je li cjelovito prihvaćeno? Postoje li teškoće u njegovu provođenju u djelo? Koje?

c) Kako se učenje Crkve širi u okviru pastoralnih planova na nacionalnoj, biskupijskoj i župnoj razini? Koja se kateheza o obitelji provodi?

d) U kojoj se mjeri – i na poseban način koji aspekti – tog učenja stvarno poznaju, prihvaćaju, odbacuju i/ili kritiziraju u izvancrkvenim sredinama? Koji kulturni činioci priječe puno primanje crkvenog učenja o obitelji?

2 – O braku prema prirodnom zakonu

a) Koje mjesto zauzima pojam prirodnog zakona u građanskoj kulturi, kako na institucionalnoj, odgojnoj i akademskoj razini tako i na razini običnog puka? Koji se antropološki pogledi provlače u raspravi o prirodnom temelju obitelji?

b) Je li shvaćanje prirodnog zakona obzirom na zajednicu između muškarca i žene općenito prihvaćeno kao takvo od svih krštenika?

c) Kako se u praksi i teoriji osporava prirodni zakon o zajednici između muškarca i žene u pogledu zasnivanja obitelji? Kako se taj zakon predlaže i produbljuje u građanskim i crkvenim tijelima?

d) Ako ženidbu zatraže krštenici koji nisu praktični vjernici ili se izjašnjavaju kao nevjernici, kako se suočavaju pastoralni izazovi koje to za sobom povlači?

3 – Pastoral obitelji u kontekstu evangelizacije

a) Koja su se iskustva javila posljednjih desetljeća u pogledu pripreve za ženidbu? Kako se nastojalo potaknuti zadaću evangelizacije bračnih drugova i obitelji? Kako promicati svijest o obitelji kao »domaćoj Crkvi«?

b) Je li se uspjelo ponuditi načine molitve u obitelji koji uspijevaju odoljeti složenosti života i današnje kulture?

c) Kako su u sadašnjim okolnostima krize među naraštajima kršćanske obitelji uspjele ostvariti svoj poziv prenošenja vjere?

d) Na koji su način krajevne Crkve i obiteljski duhovni pokreti znali djelovati primjerno i poticajno?

e) Koji su specifičan doprinos bračni parovi i obitelji uspjeli dati u smislu širenja cjelovite vizije bračnog para i kršćanske obitelji koja je uvjerljiva u današnjem dobu?

f) Koju je pastoralnu brigu Crkva pokazala da podupre bračne parove u formaciji i bračne parove u krizi?

4 – O pastoralu kojim se pomaže osobama nositi se s nekim teškim bračnim situacijama

a) Je li suživot *ad experimentum* („pokusni brak“) važna pastoralna stvarnost u krajevnoj Crkvi? U kojem bi se postotku to moglo numerički procijeniti?

b) Postoje li slobodne činjenične zajednice, koje nisu priznate ni crkveno ni civilno? Ima li pouzdanih statističkih podataka o tome?

c) Jesu li rastavljeni i ponovno oženjeni važna pastoralna stvarnost u krajevnoj Crkvi? U kojem bi se postotku to moglo numerički procijeniti? Kako se odgovara na tu stvarnost prikladnim pastoralnim planovima?

d) U svim tim slučajevima: kako žive krštenici tu svoju neregularnost? Jesu li je svjesni? Jesu li jednostavno na to ravnodušni? Osjećaju li se marginaliziranima i muči li ih što ne mogu primiti sakramente?

e) Koje zahtjeve rastavljeni i ponovno oženjeni upućuju Crkvi u vezi sakramenata euharistije i pomirenja? Koliki od onih koji se nalaze u tim situacijama traže te sakramente?

f) Bi li pojednostavljivanje crkvene prakse u smislu priznavanja i proglašenja ženidbenog veza ništavnim moglo pružiti stvarni pozitivni doprinos rješavanju problemâ takvih osobâ? Ako da, na koji način?

g) Postoji li pastoral u kojem se izlazi ususret tim slučajevima? Kako se provodi taj pastoralni rad? Postoje li odgovarajući planovi u vezi s tim na nacionalnoj i biskupijskoj razini? Kako se rastavljenima i ponovno oženjenima naviješta Božje milosrđe i kako se provodi u djelo potpora Crkve njihovu vjerskom životu?

5 – O istospolnim zajednicama

a) Postoji li u vašoj zemlji građanski zakon kojim se priznaju istospolne zajednice koje su na neki način izjednačene s brakom?

b) Koji je stav krajevnih i mjesnih Crkava bilo prema civilnom društvu koje promiče civilne zajednice među osobama istog spola bilo prema osobama koje žive u takvim zajednicama?

c) Koji je pastoralnu brigu moguće pokazati prema osobama koje su izabrale živjeti u takvoj vrsti zajednice?

d) Kako se u slučaju istospolnih zajednica koje su posvojile djecu pastoralno ponašati u pogledu prenošenja vjere?

6 – O odgoju djece u okrilju situacijâ neregularnih brakova

a) Koji je u takvim slučajevima procijenjeni udio djece i mladih u odnosu na djecu koja su rođena i odrasla u regularno zasnovanim obiteljima?

b) Kojim se stavom roditelji obraćaju Crkvi? Što traže? Samo sakramente ili također katehezu i općenito vjersku pouku?

c) Kako krajevne Crkve izlaze ususret potrebama roditelja te djece da svojoj djeci pruže kršćanski odgoj?

d) Kako se odvija pastoralni rad u tim slučajevima: priprava, podjeljivanje sakramenta i praćenje?

7 – O otvorenosti oženjenih osoba životu

a) Koliko su vjernici stvarno upoznati sa učenjem enciklike *Humanae vitae* o odgovornom roditeljstvu? Koliko su upoznati s moralnim vrednovanjem raznih metodâ regulacije poroda? Koji bi se produbljivanja mogla sugerirati na tome polju s pastoralne točke gledišta?

b) Je li to moralno učenje prihvaćeno? Koji su aspekti najproblematičniji koji velikoj većini bračnih parova otežavaju njegovo prihvaćanje?

c) Koje prirodne metode krajevne Crkve promiču da pomognu bračnim drugovima da provode u djelo učenje sadržano u *Humanae vitae*?

d) Kakva su iskustva u vezi s tim pitanjem u dijeljenju sakramenta pokore i sudjelovanju u euharistiji?

e) Koje oprečnosti koje izbijaju na vidjelo između crkvenog učenja i građanskog odgoja u vezi s tim?

f) Kako promicati mentalitet koji će biti više otvoren rađanju? Kako potaknuti porast broja rođenih?

8 – O odnosu između obitelji i osobe

a) Isus Krist objavljuje čovjekov misterij i poziv: je li obitelj povlašteno mjesto da se to obistini?

b) Koje kritične situacije u današnjem svijetu mogu postati prepreka susretu osobe s Kristom?

c) U kojoj mjeri krize vjere kroz koje osobe mogu prolaziti utječu na obiteljski život?

9 – Ostali izazovi i prijedlozi

Postoje li drugi izazovi i prijedlozi vezano uz pitanja obrađena u ovom upitniku, a koje oni kojima je upitnik namijenjen doživljavaju kao urgentne ili korisne?